

Vayakhel

"The Mishkan and the Ark as a Paradigm of Tikun"

וַתִּפְקְחֶנָּה עֵינֵי שְׁנֵיהֶם וַיֵּדְעוּ כִּי עִירְמָם הֵם וַיִּתְפָּרוּ עָלֶיהָ תְּאֵנָה וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם חֲגָרֹת:

Then the eyes of both of them were opened and they perceived that they were naked; and they sewed together fig leaves and made themselves loincloths.

Rashi

עלה תאנה. הוא העץ שאכלו ממנו, בדבר שנתקלקלו בו נתקנו (סנהדרין ע'), אבל שאר העצים מנעום מלטל עליהם. ומפני מה לא נתפרסם העץ? שאין הקב"ה חפץ להונות ברה"ה, שלא יכלימוה ויאמרו זהו שלקה העולם על ידו, מדרש רבי תנחומא:

FIG LEAVES — This was the tree of which they had eaten; by the very thing through which their ruin had been caused was some improvement effected in their condition (Sanhedrin 70b). The other trees however prevented them from taking of their leaves. And why is not the name of the tree clearly mentioned? Because the Holy One, blessed be He, never wishes to grieve anything He has created: hence its name is not mentioned in order that it might not be put to shame by people saying, "This is the tree through which the world suffered" (Midrash R. Tanchuma 1:4:14).

The Mishkan as a tikun for the Golden Calf

Rashi - According to Rashi 31:18 the Torah is in the wrong order

ויתן אל משה וגו'. אין מקדם ומאחר בתורה – מעשה העגל קדם לצווי מלאכת המשכן ימים רבים היה – שהרי ב"ז בתמוז נשתברו הלוחות, וביום הפורים נתרצה הקב"ה לישראל, ולמחרת התחילו בנדבת המשכן והוקם באחד בניסן (תנחומא):

AND HE GAVE UNTO MOSES etc. — There is no "earlier" or "later" (no chronological order) in the events related in the Torah: in fact the incident of the golden calf (related in ch. 31) happened a considerable time before the command regarding the work of the Tabernacle was given (ch. 25 and the following chapters). For on the seventeenth of Tammuz were the Tablets broken (when the people were worshipping the calf) and on the Day of Atonement God became reconciled with Israel (after Moses had prayed 80 days for forgiveness; so that it is very unlikely that the command for the building of the Tabernacle should have been given before that day) and on the next day, the eleventh of Tishri (cf. Rashi on Exodus 33:11, at end of comment on ושב אל המחנה), they began to bring their contributions for the Tabernacle which was set up on the first of Nisan. (From the seventeenth of Tammuz until the eleventh of Tishri are almost three months — ימים רבים) (Midrash Tanchuma, Ki Tisa 31).

Rambam, Guide to the Perplexed 3:32

Many precepts in our Law are the result of a similar course adopted by the same Supreme Being. It is, namely, impossible to go suddenly from one extreme to the other: it is therefore according to the nature of man impossible for him suddenly to discontinue everything to which he has been accustomed. Now God sent Moses to make [the Israelites] a kingdom of priests and a holy nation (Exod. 19:6) by means of the knowledge of God. Comp. "Unto thee it was showed that thou mightest know that the Lord is God (Deut. 4:35); "Know therefore this day, and consider it in thine heart, that the Lord is God" (ibid. 5:39). The Israelites were commanded to devote themselves to His service;

comp. "and to serve him with all your heart" (ibid. 11:13); "and you shall serve the Lord your God" (Exod. 23:25); "and ye shall serve him" (Deut. 13:5). But the custom which was in those days general among all men, and the general mode of worship in which the Israelites were brought up, consisted in sacrificing animals in those temples which contained certain images, to bow down to those images, and to burn incense before them; religious and ascetic persons were in those days the persons that were devoted to the service in the temples erected to the stars, as has been explained by us. It was in accordance with the wisdom and plan of God, as displayed in the whole Creation, that He did not command us to give up and to discontinue all these manners of service; for to obey such a commandment it would have been contrary to the nature of man, who generally cleaves to that to which he is used; it would in those days have made the same impression as a prophet would make at present if he called us to the service of God and told us in His name, that we should not pray to Him, not fast, not seek His help in time of trouble; that we should serve Him in thought, and not by any action. For this reason God allowed these kinds of service to continue: He transferred to His service that which had formerly served as a worship of created beings, and of things imaginary and unreal, and commanded us to serve Him in the same manner; viz., to build unto Him a temple.

Shabbat comes before and after the Mishkan sandwiching the Golden Calf episode

ספורנו על שמות ל"ה:בא

וביום השביעי יהיה לכם קדש ולא תעשו בו אפילו מלאכת המשכן:

Seforno: The seventh day shall be holy, and you shall not do even the work of the Tabernacle.

כל העושה בו מלאכה יומת אף על פי שהיא מלאכת מצוה:

Seforno: Anyone who does work shall die, even though its holy work.

- The seforno's sense of surprise?

העמק דבר על שמות ל"ה:בא

ששת ימים תעשה מלאכה. לעיל בפ' תשא כתיב יעשה מלאכה וא"כ משמש על עושי המלאכה שמהם יעשה המלאכה. אבל כאן כתיב תעשה וקאי על המלאכה בלשון נקבה וא"כ ניתן להבין שאפילו להתחיל במלאכה ויגמר מעצמו בש"ק דמותר ע"פ ד"ת מכ"מ במעשה המשכן אסור שאין כבוד המשכן שיתחלל קדושת שבת על ידה אפילו בלי עבירה וכיב"ז כתבו התוס' ב"ק דפ"א א' דלהכי אסור לקבור מת בשבת ע"י עובד כוכבים משום שמגונה למת שנעשה איסור שבת בקבורתו אפילו ע"י עובד כוכבים:

- If the issue with building the Mishkan on shabbat is that Shabbat is more important and it trumps the building of the mishkan, so if such work as this is permitted on the Shabbat, why cant you do it for the mishkan. Why should the Miskan be more strict regarding shabbat than one's own life?

The Ark as Tikun

וַעֲשׂוּ אֲרוֹן עֲצֵי שִׁטִּים אֲמֹתַיִם וְחֹצֵי אַרְכּוֹ וְאֲמָה וְחֹצֵי רֹחְבּוֹ וְאֲמָה וְחֹצֵי קִמְתּוֹ:

They shall make an ark of acacia wood, two and a half cubits long, a cubit and a half wide, and a cubit and a half high.

וְצִפִּיתָ אֹתוֹ זָהָב טָהוֹר מִבֵּית וּמִחוּץ תִּצְפְּנֵהוּ וְעָשִׂיתָ עָלָיו זֶר זָהָב סָבִיב:

Overlay it with pure gold—overlay it inside and out—and make upon it a gold molding round about.

Shemot Rabah 50

דָּבָר אַחֵר, וַיַּעַשׂ בְּצִלְאֵל, הַדָּא הוּא דְכָתִיב (ירמיה ל, יז): כִּי אֶעֱלֶה אֶרְכָּה לָּהּ, אֵין מְדוּתָיו שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּמִדַּת בְּשָׂר וְדָם, מִדַּת בְּשָׂר וְדָם שֶׁהוּא מְכָה בְּאֲזִמַּל וּמְרַפָּא בְּרִטְיָה, אָבֵל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּמָה שֶׁהוּא מְכָה הוּא מְרַפָּא, שְׁנֵאֲמַר (שמות טו, כג): וַיָּבֵאוּ מִרְתָּהּ וְלֹא יָכְלוּ לְשַׁתֵּת מִיָּם מִמֶּרְהָ, לָמָּה, כִּי מָרִים הֵם, אָמַר רַבִּי לִוִּי הַדּוֹר הִיָּה מֵר בְּמַעֲשָׂיו, (שמות טו, כה): וַיִּצְעַק אֶל ה' וַיֹּזְרֶהוּ ה' עֵץ, וַמָּה הִיָּה, יֵשׁ אוֹמְרִים זֵית, וַיֵּשׁ אוֹמְרִים עֶרְבָה, וַיֵּשׁ אוֹמְרִים הַרְדּוּפָנִי הִיָּה, וַיֵּשׁ אוֹמְרִים עֲקָרֵי תְּאֵנִים וְעֲקָרֵי רְמוֹנִים הִיָּה, וַנְּטִלוּ וְהִשְׁלִיכוּ לַמַּיִם, מִיָּד, וַיִּמְתְּקוּ הַמַּיִם, הֵוִי (ירמיה ל, יז): וּמִמְכּוֹתֶיךָ אֶרְפָּא. וְכֵן אֵתָהּ מוֹצֵא בְּמִיָּמֵי אֱלִישֶׁע, מֵה כְּתִיב (מלכים ב ב, יט): וְהַמַּיִם רָעִים וְהָאֶרֶץ מְשַׁכֶּלֶת, אָמַר לָהֶם (מלכים ב ב, כ): קָחוּ לִי צִלְחִית חֲדָשָׁה וְשִׂימוּ שָׁם מֶלַח וַיִּקְחוּ אֵלָיו, וַמָּה כְּתִיב (מלכים ב ב, כב): וַיִּרְפוּ הַמַּיִם עַד הַיּוֹם הַזֶּה כַּדָּבָר אֱלִישֶׁע אָשֶׁר דִּבֶּר. וְכֵן אֵתָהּ מוֹצֵא בְּיִשְׂרָאֵל, בְּלֶכֶן הוֹכִיחוֹ, שְׁנֵאֲמַר (יחזקאל טז, לה): לֶכֶן זֹנְהָ שְׁמַעִי דְבַר ה'. וּבְלֶכֶן עֲתִיד לְהַחְזִירָהּ, שְׁנֵאֲמַר (הושע ב, טז): לֶכֶן הִנֵּה אֲנֹכִי מִפְתִּיחַ, וְאֵין מִפְתִּין אֶלָּא לְבַתּוּלָה, שְׁנֵאֲמַר (שמות כב, טו): כִּי יִפְתָּה אִישׁ בְּתוּלָה. אָף כֶּן יִשְׂרָאֵל חָטְאוּ בְּשִׁטִּים, שְׁנֵאֲמַר (במדבר כה, א): וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּשִׁטִּים, וְנִרְפְּאוּ בְּשִׁטִּים, שְׁנֵאֲמַר: וַיַּעַשׂ בְּצִלְאֵל אֶת הָאֲרוֹן עֲצֵי שִׁטִּים.

Another matter, “Betzalel crafted” – that is what is written: “I will bring a remedy for you” (Jeremiah 30:17). The attributes of the Holy One blessed be He are not like the attributes of flesh and blood. The attribute of flesh and blood is to wound with a chisel and heal with a bandage. But the Holy One blessed be He heals with that with which He wounds, as it is stated: “They arrived in Mara and were unable to drink water from Mara” (Exodus 15:23). Why? “Because it was bitter [*marim*]” (Exodus 15:23). Rabbi Levi said: That generation was bitter in its actions. “He cried out to the Lord and the Lord showed him a tree” (Exodus 15:25). What was it? Some say it was an olive tree, some say it was a willow, some say it was oleander, and some say it was the roots of fig trees and the roots of pomegranate trees. He took it and cast it into the water. Immediately, the water sweetened. That is, “and from your wounds I will heal you” (Jeremiah 30:17).

Likewise you find with the water of Elisha, what is written? “The water is bad and the land causes bereavement” (II Kings 2:19). He said to them: “Bring me a new flask and place salt in it, and they brought it to him” (II Kings 2:20). What is written? “The water was cured to this day, in accordance with the word of Elisha that he spoke” (II Kings 2:22).

Likewise you find regarding Israel; he rebuked them with [the word] ‘therefore,’ as it is stated: “Therefore, prostitute, hear the word of the Lord” (Ezekiel 16:35), and with [the word] ‘therefore’ He is destined to restore them. as it is stated: “Therefore, behold, I will seduce her” (Hosea 2:16), and one seduces only a virgin. As it is stated: “If a man seduces a virgin” (Exodus 22:15). So, too, Israel sinned in Shittim. As it is stated: “Israel were residing in Shittim [and the people began to engage in licentiousness]” (Numbers 25:1), and they were healed with *shittim*, as it is stated: “Betzalel crafted the Ark of acacia wood [*atzei shittim*].”

Rashi

מבית ומחוץ תצפנו. שלשה ארונות עשה בצלאל, שנים של זהב ואחד של עץ, ארבע כתלים ושולים לכל אחד ופתוחים מלמעלה, נתן של עץ בתוך של זהב ושל זהב בתוך של עץ וחספה שפתו העליונה בזהב, נמצא מצפה מבית ומחוץ (יומא ע"ב):

פרי צדיק, תרומה ח"א'

וצפית אותו זהב טהור מבית ומחוץ תצפנו ופירש"י ג' ארונות עשה בצלאל שנים של זהב ואחד של עץ וכ"ה בגמרא (יומא עב:) והרא"ם הביא שתמה הראב"ע דאחר שעשו הארון זהב מה צורך לעץ. דשאר כלים וקרשים שהיו של עץ היו רק מצופים זהב מה שאין כן הארון שהיה ארון זהב ולחד מ"ד עוביו טפח למה נצרך לעץ. אך הענין דאיתא (מדברי תורה פ' זו י) במצב שנועשה מעצי שטים דיבואו עצי שטים ויכפרו על שטותן ובגמרא (בכורות ה:) מאי לשון שטים כו' שנתעסקו בדברי שטות והיינו כמ"ש (סוטה ג.) אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות שנאמר כי תשטה. דענין התאווה הוא באמת שטות וטפשות שהוא דבר מאוס כמ"ש (שבת קנב.) אשה חמת מלא כו' והוא דבר נתעב ומזוהם והחוטא מתעב עצמו בשביל מילוי תאוותו רגע א' ומפסיד טוב עולם הבא ואין שטות וטפשות גדול מזה ובשטים קלקלו במעשה פעור. וזה ענין ארון עצי שטים שמרמז נגד יצר הרע דתאווה שאמרו (סוכה נב.) שמתגרה בת"ח יותר מכולם כו' כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו ולהבין למה מתגרה יותר בת"ח ובגדול יהיה יצרו גדול. אכן כבר אמרנו דיצר היינו חשק כש"נ ליצר מחשבות לבב עמך שהשי"ת ברא את האדם ביצר שמשוקע בו ענין חמדה והבחירה נתונה לאדם להכניס החמדה לקדושה או להיפך ח"ו ובמבול שקלקלו כ' וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום שהכניסו החשק והחמדה רק לרע לענין תאוה. ושרשי הקליפות הם דישמעאל ועשו וכמ"ש האריז"ל שמהם נסתעפפו) ע' הקליפות (ל"ה מימינא ול"ה משמאלא. וקליפת ישמעאל הוא דתאוה וחמדה זרה וקלי' עשו דרציחה וכעס. ועכשיו נצרך עוד בקדושה ענין הכעס למחיית עמלק ורוגזא דרבנן. אבל לעת ד כשיבוער כל הרע יתבטל קלי' זו ועז"נ ולא יהיה שריד וגו'. מה שאין כן קליפת ישמעאל שהוא יצר הרע דתאוה איתא בזוהר הקדוש (ח"א קל"ז א קל"ח א) שלא יתבטל לגמרי רק דנקרא לבן כמאן דסחי ומטביל מסאבותיה וא' דאלמלא יצר הרע חדוותא דשמעתא לא ליהוי. שזה תכלית שנברא היצר להיות חשק וחמידו דאורייתא וז"ש בגמרא (שם) אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש היינו למשוך החמדה להיות חמידו דאורייתא ולכן הגדול מחבירו מצד ששקוע בו חמידו דאורייתא ביותר וזה לעו"ז עשה האלהים ע"כ מתגבר אצלו גם החמדה לצד ההיפך מה שאין כן מי שאין מדגדיל בעצמו החמידו דאורייתא גם החמידו להיפך אין לה התגברות. וזה מרמז ארון עצי שטים כי עץ מרמז על התורה שנקראת עץ חיים ושטים מרמז על ההיפך מצד דכל הגדול מחבירו יצרו גדול כנ"ל ועל ידי עץ חיים דתורה מתגבר על יצרו וכובש ענין שטים שהוא רומז לדברי שטות הנז'. ולעתיד כ' ומעין מבית ה' יצא והשקה את נחל השטים. דנחל השטים (איתא מ"ר ות' בלק) דשל זנות היה דהמעין גרם למעשה השטותים ולעתיד כשיתלבן היצר הרע דתאוה ויושאר שיהיה כמו שנברא להיות חמידו דאורייתא. אז יתהפך הנחל להיות מעין מבית ה' להכניס חשק התורה בלב ישראל. והב' ארונות של זהב רומזים לת"ח שיהיה תוכו כמ"ש בגמ' (יומא שם) שעל ידי שיעסוק בתורה בלב שלם בתוכו כברו שרוצה להתדבק בקדושתו יתב'. על ידי כן יוכל להתגבר על היצר להכניסו לקדושה שהקב"ה עוזרו:

Yoel 4:18

והיה ביום ההוא יטפו ההרים עסיס והגבעות תלכנה חלב וכל־אפיקי יהודה ילכו מים ומעין מבית יהוה יצא והשקה את־נחל השטים:

**The Tosher Rebbe-the Mishkan's spiritual energy really comes from its opposite-Shabbat
Why would this be? Is shabbat a tikun for the Golden Calf also?**

ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם, אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם וגו'. כזר דקדקו בספה"ק על מה שכתוב את כל "עדת" בני ישראל, דתיבת "עדת" מיותר לכאורה.

ושל"ה הק') שלא נאמר בתוכו, בתוך המשכן, אלא בתוכם, היינו בתוך כל אחד ואחד מישראל, כי השראת השכינה שצמסכן, השפיעה אור וחיות אלהית לתוך לבו של כל אחד ואחד מצני ישראל, שכל אחד ירגיש את אור השכינה הק' בלבו.

ולא זו בלבד, אלא מהשראת השכינה שצמסכן, נשפע שפע וחיות לכל העולם כולו, היינו שהשפע והחיות שהקצ"ה משפיע בכל רגע ורגע להחיות את כל העולם מאין ליש, הכל נמשך ועצר דרך המשכן, וכמו שמלניו צבית המקדש, שאמרו חז"ל (יומא נ"ד ע"ב) שלכן נקרא מקום המקדש בשם "אצן שתייה", מפני שממנו הושתת העולם, היינו שדרך שם עוצר השפע והחיות לכל העולם כולו, וכמו שכתוב (שמות ט"ו י"ז) מכון לשבתך פעלת ה', ופירש"י הק', מקדש של מטה מכון כנגד כסא של מעלה, והיינו כי במקום המקדש נמשכו ההשפעות מלמעלה למטה, ומשם לכל העולם כולו.

ישות ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קודש שבת שבתון לה'. כזר הקשו חז"ל, מוצא ברש"י הק', למה הזהירם כאן על מלות שבת קודם לזוי מלאכת המשכן, הלא כזר הזהיר על מלות שבת כמה פעמים, צפרשת יתרו, וצפרשת תשא, ועוד.

עוד יש לבאר, הלא ידוע שכל מלות התורה הן נלחיות, ונוהגות בכל אדם בכל מקום ובכל זמן, והאיך שייך פרשה זו דמלאכת המשכן בזמן הזה.

והענין צוה יצואר, דהנה ידוע שתכלית בנין המשכן היתה, כדי להשרות את אור ה' בתוך לבות בני ישראל, כמו שכתוב (שמות כ"ה ח') ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, ודרשו בספה"ק (אלשיך

והנה ידוע מה שכתוב בזוה"ק (יטרו פ"ח ע"א) דכל צרכאין דלעילא ותתא ציומא שציעאה תליין, ומיניה מתצרכין כל שתא יומין עילאין, היינו שיום השבת הוא המקור לכל ההשפעות והחיות של כל העולמות העליונים והתחתונים. נמצא לפי זה, שגם ההשפעה והחיות האלהית שנמשכה לתוך המשכן, ומשם לתוך לבות בני ישראל, ולכל העולם כולו, הכל נמשך על ידי יום שבת קודש, כי אור השבת היא מקורא דכולא, וזה תליין כל צרכאין דלעילא ותתא.

ולבן כתבו בספה"ק, כי אף כאשר נחרב המקדש ונחשכו המאורות, עם כל זה אור קדושת השבת לא נתמעט כלל אף בזמן הגלות, ואדרבה, השבתות שצימי הגלות, גדולים עוד יותר מהשבתות שבזמן המקדש, וכמו שמציא הרה"ק רבינו מהרי"א מקאמארנא זי"ע (נו"ס פ"ו מ"י) בשם הרה"ק רבי אריה לייזיש מלאנאוט זי"ע, על הכתוב (ויקרא כ"ו ל"ה) כל ימי השמה תשבות את אשר לא שבתה בשבתותיכם בשבתכם עליה, פי' כל ימי השמה והגלות, תשבות, שבתות כאלו, אשר לא שבתה בשבתותיכם על הארץ בזמן המקדש, כי השבתות שצימי הגלות גדולים ונשגבים יותר. וכן פירשו בספה"ק, מה שאנו אומרים בפיוט לכה דודי בקבלת שבת, רב לך

שבת צעמק הזכא, שָׁבַת הוא מלשון שָׁבַת, שבת השבת שצעמק הזכא, היינו צימי הגלות, רב וגדול יותר מכח השבת שבזמן המקדש. והיינו כנ"ל, מפני שגם בזמן שבת המקדש היה קיים, היה השבת מקורא דכולא, וכל ההשפעות שנשפעו על ידי המקדש, הכל נמשך מיום שבת קודש, לכן אף בזמן הזה כאשר אין לנו אור המקדש, אור השבת לא נתמעט כלל, ותמיד צבוא יום שבת קודש, מאיר בנו אור גדול כמו בזמן שבת המקדש היה קיים, ועוד יותר מזה.

ובזה יוצן הענין, מה שהזכירם כאן על מצות שבת לפני נאוי מלאכת המשכן, ללמדם צוה, שמקור השפע והחיות שיושפע על ידי צנין המשכן, לתוך לבות בני ישראל ולכל העולם כולו, שורשו נמשך מן יום השבת קודש, כי השבת היא מקורא ושרשא דכולא, והיא מקור כל ההארות וההשפעות. וזהו הענין שדרשו חז"ל על זה, מוצא צרש"י הק', שהכתוב צא ללמדנו כאן, שאין מלאכת המשכן דוחה את השבת, ולפי דברינו יוצן היטב, דלכך אין השבת נידחת מפני מלאכת המשכן, מפני שקדושת השבת עומדת צמעלה יתירה מקדושת המשכן, כי גם קדושת המשכן נמשכת מקדושת השבת.